

OPONENTSKÝ POSUDEK

disertační práce RNDr. Zuzany Dvořákové

Název práce: **Projektování kurikula a specifikum maturitní zkoušky na středních odborných školách**

Dizertační práci na téma „**Projektování kurikula a specifikum maturitní zkoušky na středních odborných školách**“ vypracovala **RNDr. Zuzana Dvořáková** na Katedře biologie a ekologické výchovy, Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze v průběhu své vědecké přípravy v rámci interního doktorského studia.

Oponentský posudek byl zpracován na základě jmenování děkankou PedF UK doc.PaedDr.Radkou Wildovou, CSc. a předsedkyní oborové rady doktorského studia v oboru Pedagogika prof.PhDr.Vladimírou Spilkovou, CSc. Oponentský posudek je určený k obhajobě disertační práce ve vědním oboru Pedagogika..

Aktuálnost zvoleného tématu

Téma projektování kurikula se stalo v posledních několika letech vysoce aktuálním v souvislosti s reformou vzdělávání na všech stupních i typech škol. Vytvoření rámcových vzdělávacích programů odborného vzdělávání (RVP OV) se stalo klíčovým tématem pro resortní výzkum MŠMT, a to konkrétně v oblasti odborného vzdělávání pro Národní ústav odborného vzdělávání (NÚOV), kde Dr.Dvořáková po ukončení VŠ působila v pracovní skupině přírodovědných oborů a stala se výzkumným a vývojovým pracovníkem pro biologické a ekologické vzdělávání. Je potřeba konstatovat, že diverzita SOŠ je tak široká, že bylo nejprve potřeba přistoupit ke rozpracování celkové koncepce tvorby RVP OV, neboť dosud vytvořené národní kurikulum pro všeobecné vzdělávání nebylo možné využít. Také zde byla doktorandka zapojena do činnosti realizačního týmu.

Dalším tématem úzce souvisejícím s kurikulární reformou je pojetí státní maturitní zkoušky, která se v mnohých aspektech opět odlišuje od pojetí gymnaziálního. Zde autorka navazuje na svou diplomovou práci zaměřenou na rozpracování praktické části maturitní zkoušky a navazuje na předchozí kontakty navázané na SOŠ, které dále prohlubuje. V předložené práci jde tedy o vzájemné propojení dosavadních výzkumných aktivit Dr.Dvořákové, což považuji za přínosné z pohledu návazností při zpracování zadaného tématu.

Cíle a metodika zpracování disertační práce

Předložená dizertační práce dokladuje, že autorka má dlouhodobější zkušenosti s řešením specifík vzdělávání na středních odborných školách.

Cílem DP bylo vytvoření RVP OV pro obor vzdělávání „Ekologie a životní prostředí“ na základě analýzy stávajících učebních dokumentů v této oblasti. Další cíl směřoval k monitoringu státní části maturitní zkoušky na SOŠ přírodovědného zaměření se

záměrem získat přehled o způsobech ukončování studia na SOŠ v Česku i v zahraničí.

Zvolená problematika je poměrně široká a dosti komplikovaná. Jde o průkopnickou práci, jejímž atributem je právě široký záběr, množství získaných údajů, které nejsou vždy do důsledku rozpracovány a využity.

Je např. škoda, že autorka přistoupila spíše k popisné analýze stávajícího stavu pojetí maturitní zkoušky a nevyužila efektivnějších evaluačních nástrojů hodnocení jako je např. SWOT analýza. Každé pojetí má svá pozitiva a negativa a bylo by jistě vhodné je objektivně zhodnotit.

V souvislosti s analýzou pojetí maturitní zkoušky v zahraničí se nabízí otázka, které přístupy a modely by bylo vhodné aplikovat také v ČR? Vychází model připravované maturitní zkoušky v ČR z některých modelů zahraničních?

Práce obsahují celou řadu analýz tabelárně vyhodnocených, což sice vede ke zvýšení přehlednosti, avšak pro zvýšení názornosti by bylo vhodné doplnit také formou grafů.

Autorka použila adekvátních metod jak kvalitativního (analýza kurikulárních dokumentů, projektování kurikula), tak i kvantitativního pedagogického výzkumu (např. dotazníkového šetření, strukturovaného rozhovoru apod.).

Formální úroveň dizertační práce

Práce je logicky strukturovaná a členěná do kapitol s proporcionálně vyváženým poměrem teoretické a praktické části. Rozsah 110 stran + příloha, která je součástí práce.

Formální úroveň dizertační práce je vyhovující, i když se v textu vyskytují drobné nepřesnosti sytlistického rázu a překlepy. (viz dále konkrétní připomínky)

Práce je doplněna řadou přehledných tabulek, v některých případech by bylo vhodné volit i grafy. Přehled tištěných i elektronických literárních pramenů (111 citací) je dokladem o provedení důkladné literární rešerše ke zpracovávanému tématu a svědčí o dobré orientaci v tuzemské i zahraniční odborné literatuře. Připomínky mám v některých případech ke způsobu citování, není všude standardní.

Význam dosažených výsledků pro společenskou praxi a pro další rozvoj vědy

- spolupráce při tvorbě koncepce a struktury oborů vzdělávání na SOŠ,
- vytvoření RVP pro obor vzdělávání „Ekologie a životní prostředí“,
- návrh způsobu integrace příbuzných oborů a s tím související interdisciplinární rozpracování tématu s efektivním propojením více disciplín,
- využitelnost výzkumu v oblasti dovedností žáků SOŠ v připravovaném kvalifikačním standardu pro odborné vzdělávání,
- využitelnost výsledků práce při tvorbě Národní strategie udržitelného rozvoje
- zhodnocení analýzy pojetí maturitní zkoušky v zahraničí a implementace některých aspektů v podmínkách ČR,
- modelové příklady alternativního pojetí maturitní zkoušky pro obor vzdělávání „Ekologie a životní prostředí“

K posuzované doktorské dizertační práci nemám podstatných výhrad, ale uvádím otázky, na které má možnost doktorandka v průběhu obhajoby reagovat.

- Str.14** útlumové teoretické učební dokumenty (učební plány, osnovy)... Ty již dále používány nebudou ?
- Str.17** stylistika : RVP se neskládají, ale jsou tvořeny
- Str. 19** Jaká byla situace na SOŠ při vytváření učebních dokumentů před reformou ?
- Str.25** Co bylo kritériem výberu evropských zemí pro prezentaci modelů středního odborného vzdělávání a způsobů ukončování studia na těchto školách ?
- Str. 35** 2.4.1.5 návaznost na předchozí kapitoly ? Podoba maturity v Polsku ?
- Str. 42** „ SOŠ přírodovědného zaměření „ ?? vysvětlení, specifikace
- Str. 43** formulace „dlouhá historická tradice“
- Str. 49** „pacifické“ asi specifické ? analýza spíše než „vytvořena“, byla provedena
- Str. 51** návštěvy na školách bych považovala spíše jako pracovní stáže; Schola Humanitas ne Humanita
- Str.54** dovednost nemůže být problémová úloha - formulace
- Str.55** Byly pracovní listy nějakým způsobem vyhodnocovány ? Analýza dovedností, aplikace vědomostí apod.?
- Str.58** „absolvent oboru vzdělání se uplatní ... „ nesrozumitelné ?

Učebnice na SOŠ

analýza používaných učebnic – bylo by vhodné uvést , zda uvedené odpovídají svým obsahem, strukturací či dalšími prvky kurikulu RVP OV – biologie, ekologie. Která nejvíce koresponduje, která je z tohoto pohledu méně vhodná nebo dokonce nevhodná apod.

Maturitní zkouška

Proč byl u maturitní zkoušky zjišťován počet otázek ?

Jaký je Váš názor na zařazení maturitní práce jako součásti maturitní zkoušky ?
Někdy dokonce i její nahrazení ?

- Str. 86** formulece: spíše než postřehy z pracovních návštěv lépe by asi znělo analýza výsledků kvalitativního výzkumu
- Str.87** „vyplněné pracovní listy“ formulačně upravit na PL s autorským řešením
- Str.91** formulace: „... liší se dvojí úrovní::: „ spíše jsou dvouúrovňové (stanmdard a nadsatndard) ve vztahu k profilaci školy a jejímu zaměření
- Str.92** vysvětlení formulace „ Nepochota přijmout nové“ . Co nového ?

Str. 93 spektrum používaných učebnic – pozornost měla být věnována nejenom poměrně velké šíři používaných učebnic, ale také analýze a vysvětlení, proč tomu tak je. Případně doporučení, která je vhodná z hlediska inovací oboru, progresivních didaktických prvků apod. Jak je v práci uvedeno, jde o pouhé konstatování.

Školy s botanickými a ekologickými obory (zoologie aj. nikoli ?). nemělo by být spíše uvedeno biologickými namísto botanickými?

Závěr a splnění podmínek

Na základě zpracovaných teoreticko-metodických východisek zpracovávaného tématu, analýzy kurikulárních dokumentů a implementovaných závěrů z vlastního výzkumu do praxe doktorandka vytvořila klíčový podklad pro realizaci RVP OV na středních odborných školách v ČR. Výstupy práce mohou nalézt uplatnění rovněž v oblasti i dalších středních škol jako jsou lycea, které spíše směřují do oblasti všeobecného vzdělávání. Navíc výstupy práce jsou již v současné době východiskem pro tvorbu školních vzdělávacích programů širokého spektra oborů vyučovaných na středních odborných školách. Jsou využitelné jako modelový příklad i pro školy zahraniční, kde je reforma na samém zčátku.

Zpracované téma disertační práce je dokladem toho, že autorka dokáže stanovit hypotézu výzkumu, ověřit ji s využitím odpovídajících metod pedagogického výzkumu a následně vyvodit z výzkumu závěry. Výstupy vhodným způsobem implementovat do školní praxe.

Disertační práce RNDr.Zuzany Dvořákové přináší nové poznatky jednak v oblasti teoretické (projektování kurikula na SOŠ), ale rovněž v oblasti praktické. Výstupy práce jsou v současné době využívány v rámci probíhající kurikulární reformy na středních odborných školách. Kladně lze tedy hodnotit přímý dopad do praxe.

Z výše uvedených důvodů a vzhledem ke splnění kritérií stanovených pro disertační práce doporučuji, aby RNDr.Zuzaně Dvořákové po úspěšné obhajobě byla přiznána vědecká hodnost PhD. ve vědním oboru „Pedagogika“.

Doc.PaedDr.RNDr.Milada Švecová, CSc.

V Praze dne 21.6.2009